

Deti z mikroténového vrečka

Na **Slovensku** sa ročne narodí asi štyritisíc detí predčasne. Za posledných desať rokov sa zaznamenal nárast počtu nezrelých novorodencov o takmer polovicu a odborníci hovoria doslova o epidémii predčasných pôrodov.



Za predčasne narodené sa považuje každé dieťa, ktoré príde na svet pred 37. týždňom tehotnosti.

Autor: SHUTTERSTOCK

Z tohto počtu patrí asi 600 novorodencov k najrizikovejším, v maternici sa vyvíjali sotva 32 týždňov a ich hmotnosť nedosahuje ani 1500 gramov. Akú majú perspektívu?

Dôvodov, prečo sa deti ponáhľajú na svet čoraz častejšie, je viacero. Zvyšuje sa vek žien, ktoré sa rozhodnú pre materstvo, a narastá aj počet chronicky chorých žien, ktoré vďaka kvalite zdravotnej starostlivosti môžu otehotnieť. Sú to ženy s cukrovkou, vysokým krvným tlakom, onkologickými, hematologickými či autoimunitnými ochoreniami, ktoré sa dnes stávajú matkami.

„Prudko narastá počet detí narodených vďaka centrám asistovanej reprodukcie,“ konštatuje doc. MUDr. Darina Chovancová, CSc., prednostka Novorodeneckej

kliniky Nemocnice sv. Cyrila a Metoda v bratislavskej Petržalke. „Pre tehotenstvo žien po umelom oplodnení je charakteristické to, že častejšie býva viacpočetné. To znamená, že mnoho takýchto žien porodí dvojčatá, niekedy až trojčatá. Je to veľký problém, pretože naháňajú úspešnosť, prenášajú fertilizačné centrá do maternice až dve embryá. Samozrejme, čím viac detí v maternici rastie, tým je väčšie riziko, že sa narodia predčasne. Dvojčatá majú podľa odborných analýz 15 % šancu, že po narodení skončia na **jednotke** intenzívnej starostlivosti, trojčatá už 75 % a štvorčatá 100 %. Predstavte si, že k nám príde matka s diagnózou ako skleróza multiplex a čaká dvojčatá. To je často veľmi veľký problém. Legislatívne by nám veľmi pomohlo, keby sa uzákonilo, že sedem centier, ktoré pôsobia v tejto oblasti na Slovensku, môže v rámci embryotransferu preniesť do maternice ženy len jedno embryo.“

Pôrod alebo potrat?

Za predčasne narodené sa považuje každé dieťa, ktoré príde na svet pred 37. týždňom tehotnosti. Tá trvá za normálnych okolností 40 týždňov. Približne pred 20. rokmi sa v odbornej literatúre uvádzalo, že plod sa považuje za neschopný života, ak má hmotnosť menšiu ako tisíc gramov a gestačný vek (vek v maternici) menej ako 30 týždňov. „Momentálne je vo väčšine európskych štátov za životaschopné považované dieťa narodené po ukončení 24. gestačnom týždni a s hmotnosťou nad päťsto gramov,“ vysvetľuje doc. Chovancová. „Tieto deti sú však extrémne nezrelé, ich orgány fungujú nedostatočne, preto majú nielen vysoké riziko úmrtia, ale ak prežijú, aj dlhodobé následky.“

Nezrelosť dieťaťa

Gestačný vek (dosiahnutý v maternici) Hodnotenie

32. – 36. týždeň	ľahko nezrelé
28. – 31. týždeň	veľmi nezrelé (10 % predčasniatok)
pred 28. týždňom	extrémne nezrelé (5 % predčasniatok)

Treba si uvedomiť, že v 24. týždni tehotnosti možno u nás ešte stále urobiť interrupciu zo zdravotných dôvodov. Dieťa predčasne narodené medzi 24. – 25., prípadne až 26. týždňom tehotnosti sa nachádza v akejsi šedej zóne, keď nie je celkom jasné, či ho zachraňovať, a pred otázkou, či ho po pôrode oživovať, alebo nie, sú postavení najmä rodičia. Je to problematika, o ktorej sa živo diskutuje aj na odborných fórach. Aj docentka Chovancová pripúšťa fakt, že ani jedno z detí, ktoré sa na Slovensku podarilo zachrániť v 24. týždni tehotnosti, nie je zdravé. A zachraňovať život za cenu slepoty, hluchoty či poškodenia mozgu pre zakrvácanie do mozgových

komôr? „Nebudeme predlžovať utrpenie dieťaťa za každú cenu, preto je potrebné veľa sa s rodičmi o tom rozprávať. Hoci je pravdou, že v tom strese na mnohé veci nie je dostatok času.“ Medzi najčastejšie dlhodobé následky nezrelosti pri narodení patria neurologické komplikácie (detská mozgová obrna, epilepsia), neprospievanie, poruchy zraku, sluchu, chronické pľúcne ochorenie, vo vyššom veku poruchy učenia, pozornosti, správania atď.

Nezrelé pľúca ohrozuje smrteľná infekcia

Život nezrelého dieťaťa po narodení závisí od schopnosti jeho pľúc zabezpečiť výmenu krvných plynov. „Čím skôr sa dieťa narodí, tým je jeho stav závažnejší,“ hovorí prof. MUDr. Mirko Zibolen, CSc., z Martina, hlavný odborník MZ SR pre neonatológiu. „Okrem mnohých iných má takéto dieťa problém s dýchaním, pretože pľúca ešte nemajú potrebnú štruktúru, chýba v nich látka, ktorá umožní, aby ostali naplnené vzduchom.“ Vývoj pľúcnych mechúrikov sa totiž končí až v 36. týždni tehotnosti.

Ak matke s hroziacim predčasným pôrodom nestihli podať kortikoidy v dvojdennej kúre, ktoré urýchlia zrelosť pľúc, veľmi nezrelým novorodencom je možné priamo do pľúc podať tzv. surfaktant, látku, ktorej je v zdravých, zreloch pľúcach dostatok. Nezrelému novorodencovi hrozí tzv. syndróm dychovej tiesne, takže mnohé deti potrebujú ihneď po pôrode umelú pľúcnu ventiláciu. Nezrelosť dychového centra je príčinou apnoických páuz, keď dieťa „zabúda“ dýchať na 20 aj viac sekúnd.

Nezrelé deti navyše často odchádzajú z novorodeneckých oddelení so zmenenou štruktúrou pľúcneho tkaniva ako následok nezrelosti, pôsobenia umelej pľúcnej ventilácie, účinku kyslíka a podobne. Bežná infekcia dýchacích ciest je pre ne najmä medzi 2. a 7. mesiacom života smrteľným rizikom, najmä tzv. RS vírus. Dospelí proti nemu majú protilátky, a tie matka odovzdáva svojmu dieťaťu v posledných týždňoch tehotenstva. Predčasne narodené dieťa ich nemá, preto je výskyt tohto vírusu u predčasniatok o 20% vyšší ako u donosených novorodencov. Našťastie je okrem hygienických opatrení možná tzv. imunoprofylaxia, keď sa dieťaťu injekčne podajú hotové protilátky proti vírusu.

Po narodení do mikroténu

Väčšina nezrelých detí má v prvých hodinách života nízky krvný tlak. Majú tenkú kožu, chýba im podkožný tuk, preto sa veľmi rýchlo môžu podchladiť. „Po narodení

ich teplotu udržiavame vloženíím dieťaťa do mikroténového vrecúška,“ prezrádza doc. Chovancová. Maternicu dieťaťu dlhodobo teplotou i vlhkosťou nahrádza inkubátor. Nedonoseným deťom chýbajú tráviace enzýmy, majú spomalený pohyb čriev, tie sa im dokonca môžu až prederaviť. Dostávajú výživu do žily a sondou až do žalúdka podľa možnosti čerstvé mlieko vlastnej matky alebo špeciálne formuly pre nedonosené deti. Ich kŕmenie môže komplikovať aj opakované grckanie. Mávajú dlhšie novorodeneckú žltacku, funkcia obličiek je nedostatočná a pre krehké krvné cievy u nich dochádza veľmi ľahko ku zakrvácaniu mozgu. To je často aj príčinou **detskej** mozgovej obrny alebo mentálnej retardácie. Oční lekári musia pravidelne sledovať dozrievanie ich sietnice.

Podľa doc. Chovancovej prognóza nezrelých detí závisí od ich gestačného veku, priebehu pôrodu a pridružených komplikácií v popôrodnom období. Profesor Mirko Zibolen sa vždy musí pousmiať, keď rodičom takéhoto predčasne narodeného dieťaťa vysvetlí, čo takáto extrémna nezrelosť u novorodenca znamená a oni sa vzápätí opýtajú: „Ale inak je zdravý, nie?“ Nedonosenosť je totiž pre rodičov celoživotný problém, nie je to len obdobie, ktoré dieťa **strávi** v nemocnici.

„Spočiatku sa rodičia boja, či bude ich dieťa jesť, neskôr, či bude chodiť. My tie deti sledujeme do troch rokov, ale mali by sme ich sledovať omnoho dlhšie,“ dodáva doc. Chovancová. „Je to aj pre nás spätná kontrola, či to, čo robíme, robíme dobre.“

Malíček pomáha pri pocitoch beznádeje

Beznádej. To je pocit, ktorý trápi ženy, čo privedú na svet svoje dieťa predčasne. „Predčasné narodenie dieťatka je jednou z najťažších skúšok, ktorej sú rodičia v živote vystavení,“ konštatuje predsedníčka výkonného výboru občianskeho združenia Malíček a neonatologická sestra Mgr. Ľubica Kaiserová. Cieľom tejto organizácie je podporovať rodiny s predčasne narodenými deťmi, sprostredkovať im kontakty na ďalšie organizácie, ktoré im pomôžu riešiť problémy v súvislosti s nezrelosťou. Poslaním je aj vytvoriť priestor pre rodičov, aby si mohli navzájom vymieňať skúsenosti a podobne. „Stres a strach mamičiek nezrelých detí je obrovský,“ konštatuje doc. MUDr. Darina Chovancová, CSc, odborníčka na nedonosené deti. „Pobyť na jednotke intenzívnej **starostlivosti** sa podpíše na bábätku aj na nich. Povedzte mi, akú má šancu? Kedy pôjdeme domov? To sú časté otázky, ale my na začiatku naozaj nevieme, ako to dopadne, pretože je to beh na dlhé trate. Snažíme sa predovšetkým o záchranu života nezrelých novorodencov, ale veľa

ostávame dlžní ich rodičom, ktorí by potrebovali pomoc najmä od psychológov, rehabilitačných a sociálnych pracovníkov.“ Viac informácií o problematike možno nájsť na www.nasmalicek.sk.